

Orijinal Kaynak: Whitehouse, Ian. (1989). “Reviewed Work: Prophets of Extremity: Nietzsche, Heidegger, Foucault, Derrida by Allan Megill”, *SubStance*, Vol: 18, No: 1, Issue 58, 105-107.

Türkçe Kaynak: Zeynep Şenel Gencer tarafından *sosyalbilimler.org*'da yayımlanmak üzere Türkçeye çevrilmiştir.

Metindeki Kitabın Künyesi: Megill, Allan. (2012). *Aşırılığın Peygamberleri: Nietzsche, Heidegger, Foucault, Derrida*, Çev. Tuncay Birkan. İstanbul: Say Yayınları.

Link: <https://www.sosyalbilimler.org/asiriligin-peygamberleri> | **Yayın Tarihi:** 10/08/2019.

Aşırılığın Peygamberleri: Nietzsche, Heidegger, Foucault ve Derrida

Öğrenme cumhuriyetinde zaman zaman, kusurların entelektüel hayatlarımızı, üzerine inşa ettiğimiz belirli zeminde vücuda geldiği gibi karmaşaya yol açan büyüklükte öngörüler ortaya koyan düşünürler çıkar. Gerçekten de öngörülerinin etkisi, düşünüşümüzün hatlarını o kadar başkalaştırır ki, ondan sonra dünya daima farklı olur; etik, politik, sosyal ve sanatsal pratiklerimiz değişir. Zamanla, onların radikal düşünceleri, günlük düşünüşümüzün tabiiyeti değiştirilmiş varsayımları haline gelir. Allan Megill'in *Aşırılığın Peygamberleri* kitabı Friedrich Nietzsche'nin böyle bir düşünür olduğunu ve yazılarında sunulan öngörünün modernist ve post modernist düşünün tamamı için gündemi belirlediğini savunuyor. Megill'e göre, Nietzsche ile bir düşünüş tarzı son bulur ve yeni bir tarz başlar. O yeni tarz -neredeyse bir gelenek- Nietzsche'den Heidegger'e ve Foucault'dan Derrida'ya kırılmayan bir çizgiye öncülük eder. Aşırılığın bu dört peygamberi, Batının yakın entelektüel tarihinin dramasında tamamlayıcı bir rol oynamış bir korodaki mümtaz seslerdir. Bununla birlikte, “kriz düşüncesi”ne dayanılarak inşa edilen bu drama sona yaklaşıyor. Derrida ile, tarz kendi aleyhine dönüyor ve onun yapı-sökümcü bakışı altında yeni başlangıç bitmiş görünüyor.

Öyleyse başlangıçlar ve sonlar, tarihçi Megill'in bu etkili düşünürlerin eserleri üzerine yorumlarında belirgin bir şekilde yer alır. Bir kültürel krizin kökenlerini- bu dört yazarın eserlerinde yaygın bir unsur olarak keşfettiği farkındalık- tasvir etme girişimi çerçevesinde, o krizin “post tarihselci” düşüncesini savunarak başlıyor. Bilhassa, Kant'ın ilk eleştirisini ve David Friedrich Strauss ve çağdaşlarının İncilsel eleştirilerini aşkın bir boyutun kaybına bağladığı olağan “teolojik” yorumlamayı reddediyor. Bu yoruma göre, Tanrı Kelamı'nın yanı sıra, iyiye, doğruya ve güzele ilişkin otoriter standartların kaybı, modern insanın yabancılaşmasına yol açtı. Kayıp, evsizlik hissi krizi oluşturur. Bu yorumun taraftarlarına göre, tarihselcilik krizi doğal bir netice olarak takip eder; ne zaman sonsuz olan kaybolsa, geriye kalan tek şey “tarihsel zamanın akışı”dır. Bununla birlikte, krizin post-tarihselci yorumu, kökenleri 19. yüzyılın erken dönemine değil, ancak sonuna (1880-1920) yerleştirir. Bu alternatif yorumda, sürmekte olan inanç kaybına eşlik eden tarihselciliğin çöküşü, krizin ön koşulunu oluşturur; bir “mola” metaforu sadece tarih doğrusal gelişim açısından düşünüldüğünde -tarihselcilerin yaptığı gibi- anlam ifade eder. Dahası, bu, sadece kriz düşünürleri şimdiki bozuk olarak düşündükleri, onu (şimdiki) “yönsüz, boş, yozlaşmış” olarak görmeye devam ettikleri içindir. O hâlde tarihselcilik, kitabın iki ana temasından birini oluşturur.

Estetizm, ikinci ana temayı ve aynı zamanda modernin “yüzey deneyimin akışının altında yatan” İnsan veya Kültür veya Tarih veya Doğa arayışının, “bu sabık gerçeklikleri metinsel kurgu olmaları için düzenler” ironik gözlemiyle yer değiştirdiği post modern alana önemli bir giriş noktasını sağlar. Megill’in estetizm yorumunda, birçok avangart felsefesinde, estetik alanın artık bağımsız bir Kantçı estetik objeler ve hisler dünyası olmadığı aksine, estetik alanın “gerçek dünyaya” karşı olarak var olmadığı ancak o “gerçek dünyayı” yarattığı kanısının çok yaygın olduğunu keşfediyor. Daha geniş anlamda, estetizm, insan deneyiminin birincil alanını tesis ederken, [kendini] “sanatı görme eğilimi” (veya ‘dili’ veya ‘söylev’i veya ‘metni’) olarak ortaya koymaktadır. Şimdi, “kelime” ve “nesne” arasındaki birebir eşleşmeye itimadımızı, ilahi yasalarla yönetilen ve yönlendirilen bir dünyaya inancımızı yitirmiş, sonsuza dek kendi algılarımızın yazımsal doğası ile yüzleşmeye mahkûm olarak, bir göstergeler galaksisinde hareket ediyoruz.

Bu estetikçi konum ilk kez Nietzsche’de hissedilir. Hatta, belirli Romantik ilkelere eklemeye yaparak geliştiren de gerçeğin metinsel doğasını açığa vuran da ve dünyayı “kendini doğuran bir sanat eseri” olarak tasvir etmek için bir Nachlass (akademik miras) parçasına bel bağlayan da odur. Heidegger de erken dönemlerinde bütün sanatları bir dünya üretimi kapasitesiyle vakfederek Nietzsche’nin adımlarının izinden gitmiştir. Daha sonra Heidegger geç dönemlerinde, bu dünya yaratan gücü genel olarak dile atfeder. Foucault’a göre, “söylem”, bildiğimiz dünyayı yaratmada sanatın yerini alır. Ve estetikçi inançta nihai savı yazmak Derrida’ya bırakılmıştır: “Metnin dışında hiçbir şey yoktur”. Bununla birlikte, Megill’e göre, estetizm, yaşamlarımıza Aydınlanma’nın münferiden sanat alanına sevk ettiği “o ahlâki düzenleme formu(nu), vecdin o (ekstasis) depreşmesi”ni yeniden aşılama teşebbüs eder. Bu bakış açısından, estetizm kendisini Aydınlanma için; ya da en azından onun bazı daha iddialı ilkeleri için diyalojik bir karşı-sürüm olarak ortaya çıkarıyor. Uygulama açısından aşırılığın peygamberleri, kendilerinden önceki Romantikler gibi, gerçekten de Aydınlanma’nın projesinin kusurlu doğasını açığa vuruyorlar. Özellikle de Kant’a ve kurduğu geleneğe karşılık veren dört düşünürün hepsi. Elbette, teorik, pratik ve estetiği-yani, gerçek, iyi ve güzel -ilk ayıran Kant’dı. Kant’a saldırmaya yönelen aşırılığın peygamberleri, aynı zamanda salt gerçekliğin önceliğine ve var olan Tek Doğru Yol olduğu nosyonuna da saldırıyorlar.

Peki o zaman aşırılığın peygamberlerini nasıl yorumlayacağız? Megill, Rorty’nin izinden giderek bu yazarlara “terapötik düşünürler”, yani kabul edilmiş fikirlere saldıran, kabul görmüş kanıların ataletinin üstesinden gelmek isteyen düşünürler olarak yaklaşılması gerektiğini savunuyor. Haliyle, ironik, kuşkuyla yazarlar; süreç sırasında, entelektüel iddialarımızın karikatürize edildiği bir sirk aynası inşa ederler. Yazımlarının etkisi, salt gerçekliğe bir saldırı olsa da inşa ettikleri “gerçek”in kendisi düz olarak alınmamalıdır. Alaycı bir gözle veya daha da iyisi, sempatik bir şüphecilikle yaklaşılmalıdır. Son tahlilde, estetizm, esasen yok etmek için yola çıktığı tarih felsefesini doğrusal bir gelişim varsayan kriz kavramına dayanır. Bir kez bu fikri bıraktıktan sonra, kriz kaybolur ve “bozuk” “yozlaşmış” ve “boş” olan, bütün hediyeler gibi ciddi ilgimize gereksinim duyan bir hediye haline gelir. Bu, “kriz düşüncesi” olmadan zamanımızın daha belirgin hâle geldiğini söylemek değildir; bu yalnızca kriz fikrinin kendisinin zamanımızın belirsizliğini artırdığını söylemektir. Dört aşırılık peygamberinin kriz düşüncesini yorumlarken, onları salt gerçekliği tanımlıyorlarmış gibi değil de olayların ironik bir yansımalarını sağlıyorlarmış gibi almalıyız. Çalışmaları, onları herhangi bir sanatçının eseri

üzerine düşünür gibi düşünmemizi yani içinde yaşadığımız dünyanın doğasını ve onu kendimizle birlikte değiştirme olasılıklarını keşfetmek için bir fırsat olarak görmemizi gerektiriyor.

Bu değişiklikle, elbette, başlangıç ve bitişlere geri döneriz. *Aşırılığın Peygamberleri*'nin sonunda, Megill, Derrida'nın kriz geleneğine dair yapı-sökümcü yorumunu takiben, şu an kendimizi 19. yüzyılın son kısmından bu yana düşünümüze hâkim olan tarihçilik ve estetizmden kurtarabilme olasılığının var olduğunu savunur. Derrida'nın öz-parodisel tasavvuruyla açığa çıkarılan kusurlarda, yeni bir başlangıcın potansiyeli çözülebilir. Bununla birlikte, bu potansiyelin kendisi hem estetik hem de kritik bir vizyonun, kurgusal çerçevelerin ve kritik müdahalelerin zorlayıcı bir karışımının ürünüdür. *Aşırılığın Peygamberleri* gibi, en azından sempatikçe şüpheli bir yorumlamaya layıktır.

Kayda Değer Akademik Metinler mottosuyla, 10 Ağustos 2015 tarihinde yayın hayatına başlayan *sosyalbilimler.org*, sosyal bilimler alanında çalışma yürüten her bireyin yararlanmasına veya katkı sunmasına açık akademik bir web sitesidir. Hakkında detaylı bilgi almak için sosyalbilimler.org/hakkinda sayfasını ziyaret edebilirsiniz.

Facebook, Twitter, Instagram ve YouTube'da **@sosbilorg** kullanıcı adıyla *Sosyal Bilimler*'i takip edebilirsiniz.

sosyalbilimler.org/abonelik sayfasından e-bülten abonesi olarak, her pazar günü, o hafta içinde sosyalbilimler.org'da yayımlanan çalışmaların tamamını size gönderilecek bir e-posta ile alabilirsiniz.